

Första bekräftade fyndet av mellanlumner *Lycopodium zeileri* i Dalarna

Bengt Oldhammer, Orsa

Ett besök i den vackra sandtallskogen öster om sjön Musi på Bonåsheden 30 augusti 2022 resulterade i många fina fynd bland olika artgrupper. Utflykten var föranledd av att Lars-Ove Wikars var på jakt efter den oerhört sällsynta smal skuggbagge *Boros schneideri*. På utflykten deltog även Birgitta Kvist, Bo Karlstens, Uno Skog och undertecknad.

Flera exemplar av smal skuggbagge kunde beskådas på döda tallar. Dessutom sågs tre larver av den häftiga reliktsländan *Inocellia crassicornis*. Riktiga höjdarfynd. Vid fikapausen intill en tallåga noterades skrovlig flatbagge *Calitys scabra* och några rödlistade marksvampar. Mycket annat av intresse sågs i den gamla skogen där inte minst en ständigt pågående självgallring av tall utgör grunden för många av de arter som finns i området. Det var förstas ingen tillfällighet att två tretåiga hackspettar födosökte på några döende och döda tallar. Tretåig hackspett har också observerats på branddödade tallar i det område som brann 2021 och som ligger cirka 500 meter från skogen vid Musi. Brandområdet är uppskattningsvis 50-60 hektar stort, dock till stor del kalhygge och ungskog.

Under exkursionen dök jag ner på en lumner som starkt påminde om mellanlumner. Den kändes gracil. Ett exemplar hamnade i jackfickan. Väl hemma vid stereoluppen kunde konstateras att det exemplar jag samlat in var borta. Det hade ramlat ut ur fickan.

17 oktober gjorde Birgitta och jag ett nytt besök i området vid Musi. Avsikten var att leta efter svamp men av en händelse sågs åter igen mellanlumner. Den här gången på en annan plats några hundra meter längre åt öster. Här växte mellanlumner rikligt på en yta av en till två kvadratmeter. Den kändes mycket typisk med långa sporskaft och tre-fyra sporhus på de flesta av dem. Vad jag kan minnas på rak arm har jag nog aldrig sett att plattlumner förekommer med så mycket sporhus på en så liten yta.

Efter att ha lagt in fyndet med bilder på artportalen ville Sebastian Sundberg på Artdatabanken gärna ha belägg att studera närmare. Som professionell botaniker har han stor erfarenhet av mellanlumner. Några

exemplar ”sparkades” fram ur snön 1 december och skickades ner till Uppsala. Även insamlade exemplar från 17 oktober stoppades ner i samma kuvert.

Sebastian Sundberg kunde snart bekräfta att det i båda fallen verkligen var mellanlumner. Första bekräftade lokalen i Dalarna. Samtliga karaktärer för mellanlumner stämde bra:

- Skott 1,5-2 mm breda
- Ryggsidesblad som ovanifrån sett är ungefär lika breda som sidobladen
- Baksidesblad med relativt lång (1,3-2 mm) fri del samt med en distinkt ås till nästa blad
- Sidoblad som är något invikta och underifrån blottar både under- och ovansidan, ej utspärrade bladspetsar
- Långa sporaxskaft, från både huvudskott och sidoskott
- (3-)4 sporax per skaft
- Sporax ej tvärt tillspetsade
- Horisontell jordstam ca 5 cm ned

Mellanlumner anses (enligt Artfakta.se) kunna gynnas av brand men missgynnas av skogsbruk om det blir täta ungskogar. Tyvärr är det ingen hejd på avverkningarna på Bonäsheden. En titt på färskta ortofoton förskräcker. Även bestånd med gamla träd och miljöer med exklusiva marklevande svampar kalavverkas eller gallras.

En betydligt större areal av Bonäsheden måste självklart avsättas. I första hand gäller det östra delen vid Bonäs där Fornsiljans högsta och mest markerade strandlinje ligger. Det är dit de flesta nataurintresserade besökare åker. Men även i väster mot Börka (längs riksväg 70 och väg 1000 till Våmhus) finns kvaliteter som hittills till viss del gått under radarn. Samma sak gäller sandtallskog sydöst om Bonäsheden, ner mot Kråkberg. Inventeringar i det området under 2022 av undertecknad och Anton Björk från Orsa kunde avslöja många rödlistade marksvampar samt flera arter på eller under döda liggande träd. Före 2022 fanns inga uppgifter alls av svampar i området. Precis som på Bonäsheden finns i dessa marker norr och nordväst om Kråkberg inslag av gamla tallar och även bestånd av gammal tall, runt 200 år eller mer. Träden började med andra ord spira första halvan av 1800-talet. Gallring och avverkning sker tyvärr även i äldre tallbestånd i Kråkberg.

Miljöbild från skogen med mellanlumner där en skarp gräns med tät ungskog syns till höger. Här och var på Bonåsheden finns tallar med förvånansvärt hög ålder. Det går även att hitta brandljud i levande tallar. Sandtallskogarna är på intet sätt färdiginventerade och kartlagda när det gäller naturvärden (ovan).

Mellanlumner i tallskogen vid sjön Musi i Mora 17 oktober. Rikligt med sporhus och långa skaft, en del över 8 cm långa (nedan).

Foton, Bengt Oldhammer